

וּוּ לַכַּנְחֹת שַׁבָּת וְשֵׁנֵי וְחֻמֵּי שַׁבָּת

הַאֲזִינוּ

תפסיר רס"ג

לֵב הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם

וְאִדְבַרְהָ וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ

אֲמַרְי־פִי: אֲצִיתוּ שָׁמַיָא וְאִמְלִילֵהוּ

וְתִשְׁמַע אֶרֶעָא מִימְרֵי פּוּמִי: יַעֲרֹף

כַּמָּטָר לְקַחֵי תִזְל כַּטֵּל

לב א) ינצת אהל אלסמאואת חתי אתכלם. ויסמע אהל אלארץ אקואל פאי: ב) וידר כאלמטר בתי. ויהטל כאלטל מקאלתי. כאלטש עלי אלכלא. וכאלרד'אד' עלי אלעשב: ג) לאני אדעופם באסם אללה. פאעטו אלכברייא לרבנא:

אִמְרַתִּי כְּשִׁעִירִם עָלֵי-דְשָׂא וְכַרְבִּיבִים עָלֵי-

עֵשֶׂב: יבסם כמטרא אולפני. יתקבל כטלא מימרי. פרוחי מטרא

דנשבין על דתאה. וכרסיסי מלקושא דעל עשבא: ג) כי שם יהוה

אקרא חבו גדל לאלהינו: ארי. בשמא דיי אנא מצלי.

— רס"י —

יערף. לשון נטיפה וכן (לקמן לג, כח) יערפו טל, (תכליס סכ, יב) ירעפון דשן: תזל כטל. שהכל שמחים בו, לפי שהמטר יש שהן עצבים, כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין: כשעירם. לשון (תכליס קמט, ח) רוח סערה, כתרנגומו פרוחי מטרא. מה הרוחות הללו מחזיקים את העשבים ומגדלין אותם, אף דברי תורה מחזיקין את לומדיהן ומגדלין אותם: וכרביבים. טפי מטר. ונראה לי על שם שיורה כחץ נקרא רביב, כמה דאת אמר (נבאטי כח) רובה קשת: דשא. אדניי עטיפת הארץ מכסה בירק: עשב. קלח אחד קרוי עשב, וכל מין ומין לעצמו קרוי עשב: ג) כי שם ה' אקרא. הרי כי משמש בלשון באשר, כמו (ויקרא כג) כי תבאו אל הארץ, כשאקרא ואזכיר שם ה', אתם חבו גדל לאלהינו וברכו שמו. מכאן אמרו שעונין ברוף שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש:

לב 6 האזינו השמים. שאני מתרה בהם בישראל ותהיו אתם עדים בדבר (לעיל ל, יט) שכה אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן ותשמע הארץ. ולמה העיד בהם שמים וארץ, אמר משה אני בשר ודם, למחר אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי בא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים וארץ, עדים שהן קיימים לעולם, ועוד, שאם יזכו, יבואו העדים ויתנו שכרם, הגפן תתן פריה, והארץ תתן יבולה, והשמים יתנו טלם, ואם יתחייבו, תהיה בהם יד העדים תחלה (לעיל יא, י), ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה, ואחר כך ואבדתם מהרה על ידי האמות: 3 יערף כמטר לקחי. זו היא העדות שתעידו שאני אומר בפניכם, תורה נתתי לישראל שהיא חיים לעולם כמטר זה שהוא חיים לעולם, כאשר יערפו השמים טל ומטר:

הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ הוּא

עֲשֵׂה וּיְכַנְנֶךָ: הָא קָדַם יי אַתּוֹן
גְּמֻלִין דָּא. עֲמָא דְקַבִּילוּ אוֹרִיתָא וְלֹא
חֲכִימוּ. הֲלֹא הוּא אָבוּךְ אַתְּ דִּילְיָהּ הוּא

עֲבָדךָ וְאַתְּ קִנְיָהּ: ❀ שִׁבְרִי בְּסִפְרֵי תִּסְוֹן ❀ (שני)

זִכְרֵי יְמוֹת עוֹלָם בְּיַנּוּ
שְׁנוֹת דְּר-וֹדֵר שְׂאֵל אָבִיךָ

תפסיר רס"ג
מנשיך קאנך. הו צנעך
פאתקנך: ז) בל אד'כר אייאם
אלדהר. ותפדם סני גיל וגיל.
אסאל אביך יכ'ברך אשיאכך
ויקולון לך: ח) אן אלעאלי מן
חית אנחל אל'אמם. ופרק בני
אדם. אוקף מן תכום
אל'אמם. באחצא בני אסראיל:
ט) לאן צפודה אללה שעבה.

וַיִּגְדֶּךָ זְקִינְיָהּ וַיֹּאמְרוּ לָךְ: אֲדָכֵר יוֹמִין דְּמִן עֲלְמָא. אַסְתַּבֵּל

בְּשֵׁנֵי דֵר וֹדֵר. שְׂאֵל אָבוּךְ וַיַּחְוֵי לָךְ: סָבַךְ וַיִּמְרוּן לָךְ: הֵ בְּהִנְחֵל

עֲלִיּוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַעֲבֹ גְבֻלַת עַמִּים

לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: בְּאַחַסְנָא עֲלָאָה עַמְמֵיָא. בְּפִרְשׁוּתֵיהּ בְּנֵי

אַנְשָׂא. קַיִם תַּחֲוּמֵי עַמְמֵיָא. לְמַנִּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ט בִּי חֵלֶק יִהְיֶה

— כש"י —

שונקראים אבות, כמו שונאמר באליהו (מלכים
ז' 3, י) אבי אבי רכב ישראל: זקניה. אלו
החכמים: ויאמרו לך. הראשונות: ה בהנחל
עליון גוים. בשהנחיל הקדוש ברוך הוא
למכעיסיו את חלק נחלתן הציפון ושטפם:
בהפרידו בני אדם. בשהפיץ דור הפלגה
היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן.
אלא יצב גבלת עמים קימם ולא אבדם:
למספר בני ישראל. בשביל מספר בני
ישראל שעתידים לצאת מבני שם, ולמספר
שבעים נפש שלבני ישראל שירדו למצרים,
הציב גבולות עמים שבעים לשון: ט בִּי חֵלֶק
ה' עמו. למה כל זאת, לפי שהיה חלקו
כבוש ביניהם ועתיד לצאת. ומי הוא חלקו,
עמו. ומי הוא עמו

מכם ושהטיב לכם בכל הטובות: עם נבל.
ששכחו את העשוי להם: ולא חכם. להבין
את הנולדות שיש בידו להטיב ולהרע:
הלא הוא אביך קנך. שקנאך, שקנך בקון
הסלעים ובארץ חזקה, שתקנך בכל מיני
תקנה: הוא עשה. אמה באמות: ויכננה.
אחרי כן בכל מיני בסיס וכן. מכם כהנים
מכם נביאים ומכם מלכים, כך שהכל תלוי
בו: ז זכר ימות עולם. מה עשה בראשונים
שהכעיסו לפניו: בינו שנות דר ודר. דור
אנוש שהציף עליהם מי אוקינוס ודור המבול
ששטפם. דבר אחר לא נתתם לבבכם על
שעבר. בינו שנות דר ודר להכיר להבא שיש
בידו להטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח
והעולם הבא: שאל אביך. אלו הנביאים

תפסיר רס"ג

ואל יעקוב מפצלה וכיאצתה:
(י) כפאה פי ארץ אלבר. ופי
תיה פלאה אלסמאוא. אחאט
בה ופהמה. וחפצה כגנין עינה:
(יא) וכאלנסר אד' יתיר ופרה.
ועלי גואזלה ירף. פיבסט

עמו יעקב חבל נחלתו:
ארי חולקא דיי עמיה. יעקב עדב
אחסנתיה: ימצאהו בארץ
מדבר ובתהו ילל ישמן
יסבנהו יבוננהו יצרנהו

כאישון עינו: סופיק צורפיהון בארע מדברא. ובית צהונא אתר
דלית מיא. אשרינון סחור סחור לשכינתיה אליפנון פתגמי אוריתיה.
נטרנון כבבת עיניהון: כנשר יעיר קנו על-גוזליו
ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על-אברתו:

— רס"י —

כל צרכו במדבר, כמו (צמדכ יא, כז) ומצא
להם, (יכושע י, טז) לא ימצא לנו הקר:
יסבנהו. אשרינון סחור סחור לשכינתיה,
אהל מועד באמצע וארבעה דגלים לארבע
רוחות: יא **כנשר יעיר קנו.** ניהגם ברחמים
ובחמלה, כנשר הזה רחמי על בניו ואינו
נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מקשקש ומטרף
על בניו בכנפיו, בין אילן לאילן בין שוכה
לחברתה, כדי שיעורו בניו, ויהא בהם כח
לקבלו: **יעיר קנו.** יעורר בניו: **על גוזליו**
ירחף. אינו מכביד עצמו עליהם אלא
מחופף, נוגע ואינו נוגע, אף הקדוש ברוף
הוא (איוב לז, כג) שדי לא מצאנהו שגיאת כח,
כשבא לתן תורה לא נגלה עליהם מרוח
אחת אלא מארבע רוחות, שנאמר (לקמן לג, ז)
ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר
פארן ואתה מרבבות קדש, (מזקוק ג, ג). אלוה
מתמן יבא, זו רוח רביעית: **יפרש כנפיו**
יקחהו. כשבא לטלן ממקום למקום אינו
נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי שאר
עופות יראים מן הנשר, שהוא מגביה לעוף

יעקב חבל נחלתו. והוא השלישי באבות,
המשלש בשלש זכיות, זכות אבי אביו וזכות
אביו וזכותו, הרי שלשה, כחבל הזה שהוא
עשוי בשלשה גדילים והוא ובניו היו לו
לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם, ולא עשו
בן יצחק: **ימצאהו בארץ מדבר.** אותם
מצא לו נאמנים בארץ המדבר, שקבלו
עליהם תורתו ומלכותו ועלו, מה שלא עשו
ישמעאל ועשו, שנאמר (לקמן לג, ז) וזרח
משעיר למו הופיע מהר פארן: **ובתהו ילל**
ישימן. ארץ ציה ושממה, מקום יללת
תנינים ובנות יענה, אף שם נמשכו אחר
האמונה, ולא אמרו למשה היאך נצא
למדברות מקום ציה ושמוון, כענין שנאמר
(יכמיכ ז, ז) לכתף אחרי במדבר: **יסבנהו.**
שם סבבם והקיפם בעננים וסבבם בדגלים
לארבע רוחות וסבבן בתחתית הקר, שכפדו
עליהם כגגית: **יבוננהו.** שם בתורה ובינה:
יצרנהו. מנחש שרף ועקרב ומן האמות:
כאישון עינו. הוא השחור שבעין, שהמאור
יוצא המנו, ואונקלוס תרגם ימצאהו יספיקהו

כְּנִשְׂרָא דְמַחִישׁ לְקַנְיָהּ. עַל בְּנוֹהֵי
מִתְחַפֵּף. פָּרִים גְּדוּפוּהֵי מְקַבִּילֵהוֹן.
מְנַטִּילֵהוֹן עַל תְּקוּף אֲבֵרוּהֵי: **יְהוָה**
בְּדָד יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל
נֹכֵר: יי, בלחודיהון עתיד לאשריותהון
בְּעֵלְמָא דְהוּא עֵתִיד לְחַדְתָּא, וְלֹא יִתְקִים

קְדָמוּהֵי פּוֹלְחֵן טַעוֹן: ❁ טַעֲמֵי דְנִינְיָרִי בְּסַפְרֵי תִימְרָן ❁

תפסיר רס"ג
גְּנֵאמֵיהּ פִּיאֲכִידָהֶם. וַיִּחְמְלֵהֶם
עָלַי רִישָׁהּ: יב) כְּדָאֵד אֵלֵּהּ
פְּרָדָא סִינְרָה. וְלִס טַעָה
מַעְבּוּדָאֵת אֲכִיר: יג) וְאַרְכָּבָה
עָלַי קְמֵאָקִם אֵלֵּאֲרֵץ. חֲתִי
אֲפֵל מִן נִמּוֹ אֵלְדִיִּאֲרֵץ וּפְאָנָה.
אַרְצֵעָה אֵלְלָבָן עַן אֵלְצַכְרִי.
וְאַלְעֵסֵל מִן אֵלְצֵאוּן אֵלְצַלְדִּ:

(שלישי) **יִרְכְּבֵהוּ עַל-** (כ' במותי) **בְּמָתִי אֲרֵץ**
וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שְׂדֵי וַיִּנְקְהוּ דְבִשׁ מִסְּלַע וְשֶׁמֶן
מִחֲלָמִישׁ צוּר: אֲשֶׁרִינוֹן עַל תּוֹקְפֵי אֲרַעָא. אוֹכִילָנוֹן בְּזַת
שְׁנֵאִיהוֹן. יְהֵב לְהוֹן בְּזַת שְׁלִישִׁי קְרוּיָן. וְנִכְסֵי יְתִבִי פְּרִכִין תְּקִיפִין:

— רש"י —

וְכָל הַעֲנֵן מוֹסֵב עַל (פסוק ז) זָכַר יְמוֹת עוֹלָם
בִּינוֹ שְׁנוֹת דֶּר וְדֶר, כֵּן עָשָׂה לָהֶם, וְכֵן עֲתִיד
לַעֲשׂוֹת, כֹּל זֶה הָיָה לָהֶם לְזִכּוֹר: יג **יִרְכְּבֵהוּ**
עַל בְּמוֹתֵי אֲרֵץ. כֹּל הַמְּקַרָּא כְּתָרְגוּמוֹ:
יִרְכְּבֵהוּ וּגְוִי. עַל שֵׁם שְׂאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהָ
מִכָּל הָאֲרָצוֹת: **וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שְׂדֵי.** אֵלֶּה
פְּרוֹת אֲרֵץ יִשְׂרָאֵל שְׁקֵלִים לְנוֹב וְלִהְתְּבִשֵׁל
מִכָּל פְּרוֹת הָאֲרָצוֹת: **וַיִּנְקְהוּ דְבִשׁ מִסְּלַע.**
מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד שְׂאֲמֵר לְבָנוּ בְּסִיכְנֵי הַבַּא לִי
קְצִיעוֹת מִן הַחֲבִית. הֵלֶךְ וּמִצָּא הַדְּבִשׁ צָף עַל
פִּיהָ. אָמַר לוֹ זֶה שְׁלֵדְבִשׁ הָיָא. אָמַר לוֹ הִשְׁקַע
יָדְךָ לְתוֹכָהּ וְאַתָּה מַעֲלָה קְצִיעוֹת מִתּוֹכָהּ:
וְשֶׁמֶן מִחֲלָמִישׁ צוּר. אֵלֶּוּ זֵיתִים שְׁלֵגוּשׁ
חֲלָב: **בְּמוֹתֵי אֲרֵץ.** לְשׁוֹן גְּבוּהָ: **שְׂדֵי.** לְשׁוֹן
שְׂדָה: **חֲלָמִישׁ צוּר.** תְּקִפּוֹ וְחֻקּוֹ שְׁלִסְלַע.
כְּשֶׁאֵינוֹ דְּבוּק לְתַבָּה שְׁלֵאֲחֲרֵיו, נְקוּד חֲלָמִישׁ,
(תְּחִלִּים קִיד, ט) וְכִשְׁהוּא דְּבוּק, נְקוּד חֲלָמִישׁ:

וּפּוֹרַח עֲלֵיהֶם, לְפִיכָף נוֹשָׂאן בְּרִגְלֵיו מִפְּנֵי
הַנֶּשֶׁר, אֲבָל הַנֶּשֶׁר אֵינוֹ יֵרָא אֵלָא מִן הַחֵץ
לְפִיכָף נוֹשָׂאן עַל כְּנָפָיו. אוֹמֵר מוֹטֵב שְׂיִכְנֵס
הַחֵץ בִּי וְלֹא יִכְנֵס בְּכַנִּי, אִף הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא (שְׁמוֹת יט, ז) וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי
נְשָׂרִים, כְּשֶׁנִּסְעוּ מִצְרַיִם אֲחֲרֵיהֶם וְהִשְׁיִיגוּם
עַל הַיָּם הָיוּ זוֹרְקִים בָּהֶם חֲצִים וְאַבְנֵי
בְּלִיסְטְרָאוֹת, מִיָּד (שְׁמוֹת יד, יט. ט) וַיִּסַּע מִלְּאֲף
הָאֵלֹהִים וּגְוִי וַיִּבֵּא בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם וּגְוִי: יז ה'
בְּדָד יִנְחֵנוּ. נִיהַגִּם בְּמִדְבַר בְּטַח וּבְדָד: **וְאֵין**
עִמּוֹ אֵל נֹכֵר. לֹא הָיָה כֹּחַ בְּאֶחָד מִכָּל אֱלֹהֵי
הַגּוֹיִם לְהִרְאוֹת כְּחוֹ וּלְהַלְחֵם עִמָּהֶם.
וְרִבּוּתֵנוֹ דְּרִשׁוּהוֹ עַל הַעֲתִיד, וְכֵן תִּרְגָּם
אֲנִקְלוֹס. וְאֵנִי אוֹמֵר דְּבָרֵי תוֹכְחָה הֵם, לְהַעֲדִיד
הַשְּׁמַיִם וְהָאֲרֵץ, וְתִהְיֶה הַשִּׁירָה לָהֶם לְעַד
שְׁסוּפֵן לְבָגֵד וְלֹא יִזְכְּרוּ הִרְאִשׁוֹנוֹת שְׁעָשָׂה
לָהֶם, וְלֹא הַנּוֹלָדוֹת שֶׁהוּא עֲתִיד לַעֲשׂוֹת
לָהֶם, לְפִיכָף צְרִיף לְיִשָּׁב הַדְּבַר לְכָאן וּלְכָאן.

תפסיר רס"ג

יד) וסמן אלבקר ולבן אלג'נם. מע שחם אלכ'ראף. וכפאש בני אלבת'נייה ועתדאן. מע לב דרמך אלחנטה. וכאן דם אלענב ישראל כ'מרא: טו) פלמא סמן אלמוצוף פדאך בטר אד' קיל לה קד סמנת וג'לצ'ת וג'סות. פוד'ר (י"ג פת'רד) אלאה אלד' צנעה. ואמתחן מעתמד ג'ותה:

חמאת בקר וחלב צאן
עם-חלב פרים ואילים
בני-בשן ועתודים עם-
חלב כליות חטה ודם-ענב
תשתה-חמר: יהב להון בנת
 מלכיהון ושליטיהון. עם עותר רברביהון
 ותקיפיהון. עמא דארעהון אחסנתהון.
 עם בנת חליהון ומשריתיהון. ודם
 גבריהון יתאשד כמ'א: טו **וישמון ישרון ויבעט**
שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל
צור ישעתו: עתר ישראל ובעט. אצלח תקוף קנא
 נכסין. שבק פולחן אלהא דעבדיה. ארגיו קדם תקיפא פרקיה:

— רס"י —

ודם ענב. ה'יה שותה זין טוב וטועם זין חשוב: **חמר.** זין בלשון ארמי: **חמר.** אין זה שם דבר, אלא לשון משבח בטעם אינו"ש זלטי"ז. ועוד יש לפרש שני מקראות הללו אחר תרגום של אנקלוס, אשרינון על תוקפי ארעא וגוי: טו **עבית.** לשון עובי: **כשית.** כמו כסית, לשון (איוז טו, כז) כי כסה פניו בקלבו, כאדם ששמן מבפנים וכסליו נכפלים מבחוץ, וכן הוא אומר (סס) ויעש פימה עלי כסל: **כשית.** יש לשון קל בלשון כסוי, כמו (משלי יב, טז) וכסה קלון ערום ואם כתב כשית דגוש ה'יה נשמע כסית את אחרים, כמו (איוז טו, כז) כי כסה פניו: **וינבל צור ישעתו.** גנדהו ובהוהו, כמו שגאמר (יחזקאל ח, טז) אדוריהם אל היכל ה' וגוי, אין לך נבול גדול מזה:

יד **חמאת בקר וחלב צאן.** זה ה'יה בימי שלמה, שגאמר (מלכים א' כ, ג) עשרה בקר בראים ועשרים בקר רעי ומאה צאן: **עם חלב פרים.** זה ה'יה בימי עשרת השבטים, שגאמר (עמוס ו, ד) ואוכלים פרים מצאן: **חלב כליות חטה.** זה ה'יה בימי שלמה, שגאמר (מלכים א' כ, ז) ויהי לחם שלמה וגוי: **ודם ענב תשתה חמר.** בימי עשרת השבטים, (עמוס ו, ו) השתים במזרקי זין: **חמאת בקר.** הוא שומן הנקלט מעל גבי החלב: **וחלב צאן.** חלב שלצאן, וכשהוא דבוק נקוד חלב כמו (שמו"ס כג, יט) בחלב אמו: **פרים.** כבשים: **ואילים.** כמשמעות: **בני בשן.** שמנים היו: **כליות חטה.** חטים שמנים כחלב כליות וגסין ככוליא:

תפסיר רס"ג

(טז) ואכידו אן יכאידונה באגנבין ובמכארה יג'צ'בונה: (יז) יד'בחון לאלשיאטין וליסת באלאהאת. וזי מעבודאת לם יערפונהא. ג'דד גאת מן קריב. ולם יעב בהא כ'יאר אבאיכם: (יח) פ'אקיל לה אלכ'אלק אלמנשיך תנסא. ואלטאיך אלמבתדיך: (יט) פ'למא ראי ד'אלך אללה רפצ'הם. מ'מא אג'צ'בוה מנהם אלבנין ואלבנאת: (כ) פ'קאל אחגב רחמתי ענהם. אוריהם מא עאקבתהם. לאנהם גיל מתקלב.

יִקְנָאֵהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבָת

יִבְעִיֶסְהוּ: אֶקְנִיאוּ קְדְמוּהִי בְּפוֹלְחֵן

טָעוֹן. בְּתוֹעֵיבָתָא אַרְגִּיזוּ קְדְמוּהִי:

יִזְבְּחוּ לִשְׂדִים לֹא אֱלֹהֶ

אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם חֲדָשִׁים

מִקְרָב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוֹם

אֲבֹתֵיכֶם: דִּבְחוּ. לִשְׂדִין דְּלִית בְּהוֹן

צָרוּךְ. דְּחַלְן דְּלֹא יִדְעוּנִין. חֲדַתְן דְּמִקְרִיב

אֲתַעְבִּידָא. דְּלֹא אֲתַעְסְקוּ בְּהוֹן

אֲבֹהֵתְכוֹן: עוֹר יִלְדֵךְ תִּשִׁי

וְתִשְׁבַּח אֵל מְחַלְלֶךָ: דְּחַלַת תְּקִיפָא דִי בְּרָאךְ אֲתַנְשִׁיתָא.

שְׂבַקְתָּא פוֹלְחֵן אֱלֹהָא דְּעַבְדְּךָ: ❀ רב'עני' בספ'ר ❀ (רביעי) ❀ וִירָא

יְהוָה וַיִּנְאֵן מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו: וְגַלִּי קָדַם יי וְתִקִּיף

רִגְזִיהָ. מִדְּאַרְגִּיזוּ קְדְמוּהִי בְּנִין וּבָנָן: ב וַיֹּאמֶר אֲסַתִּירָה פָּנָי

מֵהֶם אֲרֹאֶה מָה אַחֲרֵיתֶם כִּי דוֹר תִּהְפֹּכֶת הֵמָּה

— רס"י —

שְׁעָרוֹת הָאָדָם לַעֲמוּד מִחֲמַת יְרָאָה, כִּף נְדָרֵשׁ בְּסַפְרֵי. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ עוֹד שְׁעָרוֹם לְשׁוֹן (ישעי' יג, כא) וישע'ירים ירקדו שם, שְׁעֵירִים הם שְׂדִים. לֹא עָשׂוּ אֲבוֹתֵיכֶם שְׁעֵירִים הַלְלוּ: יִשׁ תִּשִׁי. תִּשְׁבַּח. וְרִבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ כְּשִׁבָא לְהִיטִיב לְכֶם אַתֶּם מִכַּעֲסִין לְפָנָיו וּמִתִּישִׁים כַּחוֹ מִלְּהִיטִיב לְכֶם: אֵל מְחַלְלֶךָ. מוֹצִיאֲךָ מִרְחֹם, לְשׁוֹן (סכ'ס כט, ט) יְחַלֵּל אֵילוֹת, (סס מ, ז) חִיל כִּיֹּלְדָה: כִּי מָה אַחֲרֵיתֶם. מָה תַעֲלֶה בְּהֶם בְּסוֹפָם: כִּי דוֹר תִּהְפֹּכֶת הֵמָּה.

טז יִקְנָאֵהוּ. הִבְעִירוּ חֲמַתוֹ וְקִנְאָתוֹ: בְּתוֹעֵבָת. בְּמַעֲשִׂים תְּעוּבִים, כְּגוֹן מִשְׁכַּב זָכוֹר (ויקרא יט, כג) וּכְשָׁפִים (ויקרא יט, יג). שְׁנֵאמַר בְּהֶם תוֹעֵבָה: י לֹא אֱלֹהֶ. כְּתַרְגוּמוֹ דְּלִית בְּהוֹן צָרוּךְ, אִלּוּ הָיָה בְּהֶם צָרוּךְ לֹא הָיְתָה קִנְאָה כְּפּוֹלָה כְּמוֹ עֲכָשִׁיו: חֲדָשִׁים מִקְרָב בָּאוּ. אֶפְלוּ הָאֲמוֹת לֹא הָיוּ רְגִילִים בְּהֶם. גוֹי שְׁהִיָּה רוֹאֶה אוֹתֶם, הָיָה אוֹמֵר זֶה צָלַם יְהוּדִי: לֹא שְׁעָרוֹם אֲבֹתֵיכֶם. לֹא יִרְאוּ מֵהֶם לֹא עֲמֵדָה שְׁעָרְתֶם מִפְּנֵיהֶם. דְּרָךְ

תפסיד רס"ג

בגין לא אמאנה פיהם: (כא) וכמא אנהם אכאדוני בגיר אלאה. ואג'צ'בוני בג'רוראתהם. כד'אך אנא אפידהם בלא שעב ובקביל גאהל אג'צ'בהם: (כב) לאן אלנאר תנקדה מן ג'צ'בי. פתתוקד אלי אספל אלת'רי. ותאכל אלארץ' ונבאתהא. חתי תסטע אסאסאה' אלגבאל: (כג) כד'אך אזיד עליהם שרורא. וסהאמי

בָּנִים לֹא-אֱמֵן בָּם: וְאָמַר.
אֲסַלִּיק שְׁבִינָתִי מִנְהוֹן. גְּלִי קִדְמֵי מָא יְהִי
בְּסוֹפְהוֹן. אָרִי דָּרָא דְאֲשַׁנִּי אַנּוּן. בְּנִיָּא
דְּלִית בְּהוֹן הַיִּמְנוּ: כֹּא הֵם קִנְאוּנִי
בְּלֹא-אֵל בְּעֵסוּנִי
בְּהַבְלִיָּהֶם וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם
בְּלֹא-עֵם בְּגוֹי נָבֵל
אֲכַעִיסֵם: אַנּוּן אֶקְנִיאֵו קִדְמֵי בְּלֹא
דְּחֻלָּא. אַרְגִּיזוּ קִדְמֵי בְּטַעוֹתְהוֹן. וְאַנָּא
אֶקְנִינוּן בְּלֹא עֵם. בְּעַמָּא טַפְשָׂא אַרְגִּיזוּנוּן: כֹּב כִּי יֵאֵשׁ קִדְחָה
בְּאִפִּי וְתִיקַד עַד-שְׂאוֹל תַּחְתִּית וְתֹאכַל אֶרֶץ
וַיְבַלְהָ וְתִלְהֵט מוֹסְדֵי הָרִים: אָרִי קְדוּם תַּקִּיף בְּאִישָׂא
נֶפֶק מִן קִדְמֵי בְּרַגּוֹ. שִׁיזִי עַד שְׂאוֹל אַרְעִיתָא. אֲסִיף אַרְעָא וְעַלְלַתְהָ.
שִׁיזִי עַד סִיפֵי טוּרֵיָא: כֶּג אֲסַפְּהָ עַלִּימוּ רְעוֹת

— כש"י —

אֲכַעִיסֵם. אֵלֹו הַמִּינִיִּם, וְכֵן הוּא אֹמֵר (תכ"ט יד, 6) אָמַר נָבֵל בְּלָבוֹ אֵין אֱלֹהִים: כֹּב קִדְחָה. בְּעַרְהָ: וְתִיקַד. בְּכֶם עַד הַיְסוּד: וְתֹאכַל אֶרֶץ וַיְבַלְהָ. אַרְצְכֶם וַיְבַלְהָ: וְתִלְהֵט. יְרוּשָׁלַיִם הַמְּיֻסְדָּת עַל הַהָרִים, שְׁנַאָמַר (שס קכב, 3) יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סְבִיב לָהּ: כֶּג אֲסַפְּהָ עַלִּימוּ רְעוֹת. אַחְבִּיר רְעָה עַל רְעָה לְשׁוֹן (ישעי' כט, 6) סְבוּ שְׁנָה עַל שְׁנָה, (לעיל כט, יח) סְפוֹת הָרְוּהָ, (יחמ"כ ז, כב) עַלִּוְתִיכֶם סְפוּ עַל זְבַחִיכֶם. דְּבַר אַחַר, אֲסַפְּהָ אֲבַלְהָ, כְּמוֹ (כרלש"ת יט, טו) פֶּן תִּסְפְּהָ:

מִהַפְּכִין רְצוּנֵי לְכַעַס: לֹא אֱמֵן בָּם. אֵין גְּדוּלֵי נְבָרִים בְּהֶם, כִּי הוֹרִיתִים דְּרַף טוֹבָה וְסָרוּ מִמְּנָה: אֱמֵן. לְשׁוֹן (סכ"ח ז, ז) וַיְהִי אֱמֵן נוֹרִיטוֹר"כ זַלְט"ז. דְּבַר אַחַר אֱמֵן לְשׁוֹן אֱמֻנָה, כְּתַרְגוּמוֹ. אָמַרוּ בְּסִינֵי (שמות כד, ז) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וּבְשַׁעָה קִלְהָ בְּטָלוּ הַבְּטַחְתֶּם וְעָשׂוּ הָעֵגֶל: כֹּא קִנְאוּנִי. הַבְּעִירוּ חֲמַתִּי: בְּלֹא אֵל. בְּדַבַּר שְׁאִינוּ אֱלֹוִהּ: בְּלֹא עֵם. בְּאִמָּה שְׁאִין לָהּ שֵׁם, שְׁנַאָמַר (ישעי' כג, יג) הֵן אֶרֶץ בְּשָׂדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה, וּבְעָשׂוּ הוּא אֹמֵר (עזרי' כ, 3) בְּזוּי אַתָּה מְאֹד: בְּגוֹי נָבֵל

זֶלֶק הַדְּקֻדוּק: כֹּא הֵם קִנְאוּנִי. קַל הַנּוֹר"ן (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

אפרקתא פיהם: כד) סגאר אלגוע. וחמא אלוהג וחתף מר. ואסנאן אלבהאים אטלקהא פיהם. מע חמיה זואחל אלראב: כה) וסיף מת'כל מן כארג. והיבה מן אלכ'דור. חתי אלשאב חתי אלעאתק. ואלדציע מע ד'וי אלשיבה כאפה: כו) ולקד קלת

חֲצִי אֶכְלֶה-בָּם: אֲסִיף עֲלֵיהוֹן

בִּישׁוֹן. מִכְתָּשִׁי אֲגִרִי בְהוֹן: כִּי מִזֵּי

רָעַב וּלְחָמִי רִשָּׁף וְקָטַב

מְרִירִי וְשׁוֹן-בְּהֵמַת אֲשַׁלַּח-

בָּם עִם-חֶמֶת זַחְלִי עֶפְרָי:

נְפִיחִי כַפֵּן. וְאֶכְלִי עוֹף וּכְתִישֵׁי רוּחִין בִּישׁוֹן. וְשׁוֹן חֵית בְּרֵא אֲגִרִי בְהוֹן. עִם חֶמֶת

תַּנְיִנְיָא דְזַחְלִין בְּעַפְרָא: כִּי מַחוּץ תִּשְׁכַּל-חֶרֶב וּמַחְדָּרִים

אֵימָה גַם-בַּחֹר גַּם-בְּתוֹלָה יוֹנֵק עִם-אִישׁ שׁוֹיבָה:

מַבְרָא תַתִּפִּיל חֶרֶבָא. וּמַתְּנִיָא חֶרֶבַת מוֹתָא. אִף עוֹלִימִיהוֹן אִף

עוֹלִימַתְהוֹן. יִנְקִיהוֹן עִם סְבִיהוֹן: כִּי אָמַרְתִּי אֶפְאִיהֶם

— רס"י —

כִּי מַחוּץ תִּשְׁכַּל חֶרֶב. מחוץ לעיר תשכלם חרב גיסות: ומחדרים אימה. בשבורח ונמלט מן החרב, חדרי לבבו נקופים עליו מחמת אימה והוא מת והולך בה. דבר אחר ומחדרים אימה, שבבית תהיה אימת דבר, כמו שנאמר (ימ"כ ט, ט) כי עלה מות בחלוננו, וכן תרגם אנקלוס. דבר אחר, מחוץ תשכל חרב על מה שעשו בחוצות, שנאמר (ימ"כ יא, יג) ומספר חצות ירושלים שמתם מזבחות לבשת. ומחדרים אימה, על מה שעשו בחדרי הדרים, שנאמר (ימ"כ ט, יג) אשר זקני בית ישראל עושים בחטף איש בחדרי משפיתו: כי אמרתי אפאיהם. אמרתי בלבי אפאה אותם. ויש לפרש אפאיהם, אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר. ודגמתו מצינו בעזרא (נחמ"כ ט, כג) ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה,

חֲצִי אֶכְלֶה בָּם. כל חצי אשלים בהם. וקללה זו לפי הפרענות לברכה היא, חצי כלים והם אינם כלים: כי מִזֵּי רָעַב, אנקלוס תרגם, נפחתי כפון, ואין לי עד מוכיח עליו. ומשמו שלרבי משה הדרשן מטולושא שמעתי שעירי רעב, אדם כחוש מגדל שער על בשרו: מִזֵּי. לשון ארמי שער מוֹיָא, דהיה מהפך במוֹיָא: וּלְחָמִי רִשָּׁף, השדים נלחמו בהם, שנאמר (איז"כ, ז) ובני רשף יגביהו עוף, והם שדים: וְקָטַב מְרִירִי, וכריתות שד ששמו מרירי. קטב, כריתה, כמו (כוש"ג, יז) אהי קטבך שאול: וְשׁוֹן בְּהֵמַת, מעשה היה והיו הרחלים נושכין וממיתין: חֶמֶת זַחְלִי עֶפְרָי, ארס נחשים המהלכים על גחונם על העפר, כמים הזוחלים על הארץ. זחילה לשון מרוצת המים על העפר, וכן כל מרוצת דבר המשפוף על העפר והולך:

תפסיד רס"ג

אתקצאיהם באסתחקאקן. ואעטל מן בין אלנאס דיכרהם: כז) לולא אני אחדיר להם פיד אלעדו. ללא ינכרו דיאלך אעדאיהם. פלא יקולו ידנא קד עלת. וליס אללה פעל בהם גמיע הדיה אלמור: כח) לאנהם קביל מציייע אלחכמה. וליס פיהם פהם: כט) ולן תחכמו לעקלו כילה. יפהמון בהא עאקבתהם: ל) והו אן יקולו פיה יכלב אלואחד

אֲשֶׁבִּיתָהּ מֵאֲנוּשׁ זָכָרִם:

אמרית יחול רוגזי עליהון ואשיצינון. אבטיל מן בני אנשא דוכרנהון:

כז לולי פעם אויב אגור

פן ינכרו צרימו פן יאמרו

ידנו רמה ולא יהוה פעל

כל-זאת: אלו לא פון. רוגזא

דשנאה פניש. דלמא יתררב פעיל

דבבא. דלמא ימרון ידנא תקיפת לנא.

ולא מן קדם יי הות פל דא:

כח פייגוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה:

❦ חמרישתי בספר תימן ❦

ארי עם. מאבדי עיצא אנון. ולית בהון סוכלתנו:

כט לן חכמו ישכילו זאת יבינו לאחרייתם:

אלו חכמו אסתכלו בדא. סברו מא יהי בסופהון: ל איכה ירדף

אחד אלף ושנים יניסו רבבה אם-לא פיי-צורם

— רס"י —

עליהם להשחית ואם יוכל להם וישחיתם יתלה הגדלה בו ובאלהיו ולא יתלה הגדלה בן וזהו שנאמר פן ינכרו צרימו, ינכרו הדבר לתלות גבורתי בנכרי שאין הגדלה שלו: פן יאמרו ידנו רמה וגוי. כי אותו גוי אבד עצות המה: כח ואין בהם תבונה. שאלו היו חכמים, ישכילו זאת, איכה ירדף וגוי: כט יבינו לאחרייתם. יתנו לב להתבונן לסוף פרענותם של ישראל: לאיכה ירדף אחד. ממנו אלף מישראל: אם לא פיי צורם מכרם ודי הסגירם. מכרם ומסרם בידינו.

להפקר. וכן חברו מנחם. ויש פותרים אותו בתרגומו יחול רוגזי עליהון, ולא יתכן, שאם פן היה לו לכתוב אפאיהם אחת לשמוש ואחת ליסוד, כמו (ישעי מ, ס) אאורף (איוז טז, ס) אאמצכם כמו פי, ודאל"ף התיכונה אינה ראוייה בו כלל. ואונקלוס תרגם אחר לשון הברייתא השנויה בספרי, החולקת תיבה זו לשלש תיבות. אמרתי אף אי הם אמרתי באפי אתנם כאלו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם אינה הם: כז לולי פעם אויב אגור. אם לא שכעס האויב בנוס

תפסיר רס"ג

אלפא. ואת'עין יִהְרֹבוּן רְבוּוּה. לולא אן מעתמדהם אסלמהם. ואללה אמפן מנהם: לא) אנה ליס כמעתמדהם מעתמדהם. ולא אעדאינא יפקהון: לב) לאנהם יעאקבון פאן מן גפן סדום גפנהם. ומן דואלי עמורה. כד'אך ענבהם ענב אלסם וענאקידהם מרה להם: לג) וכחמיה' אלתנאנין כ'מרהם. וסם אלדקש מנהא אלצ'אריה: לד) אלא אן גמיע

מְכָרָם וַיְהוּה הַסְגִירָם:
 איבדין. ירדוף חד לאלפא. ותרין יערקון לרבותא. אלהין תקיפהון מסרנון: ויי אשלימנון: **לא פי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים:** ארי. לא כתוקפנא תוקפהון. ובעלי דבבנא הו דייננא: **לב פי-מגפן סדום גפנם ומשדמת עמרה ענבמו ענבי-רוש אשכלת מרת למו:**

למו: ארי כפורענות עמא דסדום כס פורענותהון. ולקותהון פעם עמורה. מחתהון בישין פרישי חוין. ותושלמת עובדיהון כמררותהון: **לג חמת תנינם יינם וראש פתנים אכזר:** הא כמרת תניניא כס פורענותהון. וכריש פתני חוין אכזראין: **לד הלא הוא כמס עמדי חתום באוצרתי:**

— כש"י —

(מלכיס צ' כג, ד) בשדמות קדרון: **ענבי רוש.** עשב מר: **אשכלת מרת למו.** משקה מר ראוי להם, לפי מעשיהם פרענותם. וכן תרגם אנקלוס ותשלמת עובדיהון כמררותהון: **לג חמת תנינם יינם.** כתרגומו. הא כמרת תניניא כס פרענותהון, הנה כמרירות נחשים כוס משתה פרענותם: **וראש פתנים.** כוסם, שהוא אכזר לנשוף. אויב אכזרי יבא ויפרע מהם: **לד הלא הוא כמס עמדי.** כתרגומו. כסבורים הם ששכחתי מעשיהם, כלם גנוזים ושמורים

דילכז"ר בלע"ז: **לא פי לא כצורנו צורם.** כל זה הנה להם לאויבים להבין שהשם הסגירם ולא להם ולא להיהם הנצחון, שהרי עד הנה לא יכלו פלום אלהיהם כנגד צורנו, פי לא כסלענו סלעם. כל צור שבמקרא לשון סלע: **ואיבינו פלילים.** ועכשיו אויבינו שופטים אותנו, הרי שצורנו מכרנו להם: **לג פי מגפן סדום גפנם.** מוסב למעלה. אמרתי בלבי אפאיהם ואשבית זכרם, לפי שמעשיהם מעשה סדום ועמורה: **שדמת.** שדה תבואה, כמו (סדוק ג, יז) ושדמות לא עשה אכל,

וזלק הדקדוק: **לג ענבי-רוש.** דגש הנו"ן לתפארת מפני השוא (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

ד'אלך מכנוז ענדי. ומכ'תום פי כ'זאני: לה) ולי אלאנתקאם ואלתופיה. פי וקת אן תזול קדמ'הם. אנה מא אקרב יום תעס'הם. ואסדע אלמע'דאת להם: לו) אד' יחכם אללה לשעבה. וען עבאדה יצפה. אדיא ראי אן אלמקדרה

הלא כל עובדיהון גלן קדמי גניזין ליום
דינא באוצרי: לה לי נקם ושלם
לעת תמוט רגלם פי קרוב
יום אידם וחש עתדת
למו: קדמי פורענותא ואנא אשלים.

בעדן דיגלון מארעהון. ארי קריב יום
תבר'הון. ומבע דעתיד להון:

כי-ידין יהוה עמו ועל-עבדיו יתנחם פי
יראה פי-אזלת יד ואפס עצור ועזוב: ארי ידין יי
דינא דעמיה. ופורענות עבדוהי צדיקיא יתפרע. ארי גלי קדמוהי

— רש"י —

שבותך וגי: לו כי ידין ה' עמו. בשושפוט
אותן ביסורין הללו האמורים עליהם, כמו
(חייז לו, ל) כי בם ידין, יסר עמים. כי זה,
אינו משמש בלשון דהא, לתת טעם לדברים
שלמעלה, אלא לשון תחלת דבור, כמו
(ויקרא כה, ז) כי תבאו אל הארץ, כשיבואו
עליהם משפטים הללו ויתנחם הקדוש ברוך
הוא על עבדיו לשוב ולרחם עליהם:
יתנחם. לשון הפך המחשבה להיטיב או
להרע: כי יראה פי אזלת יד. כשיראה פי
יד האויב הולכת וחוזקת מאד עליהם, ואפס
בהם עצור ועזוב: עצור. נושע על ידי עוצר
ומושל שיעצור בהם: עזוב. על ידי עזוב.
עוצר הוא המושל העוצר בעם שלא ילכו
מפזרים בצאתם לצבא על האויב. גלסון לט"ז
מיינטינוז"י. עצור, הוא הנושע במעצור
המושל. עזוב, מחוק, כמו (נחמ"ג, ט) ויעזבו
את ירושלים עד החומה, (ירמיה מט, כה) איך
לא עזבה עיר תהלה. עצור מיינטינוז"י [גשלת].
עזוב אינפורמזו"י [מבצר]:

לפני: הלא הוא. פרי גפנם ותבואת
שדמותם כמוס עמדי: לה לי נקם ושלם.
עמי נכון ומזמן פרענות נקם ושלם להם
כמעשיהם, הנקם ושלם להם גמולם. ויש
מפרשים ושלם, שם דבר, כמו ושלום, והיא
מגזרת והדבר אין בהם (ירמיה ה, יג), כמו
והדבור. ואימתי אשלם להם: לעת תמוט
רגלם. כשתתום זכות אבותם שהן סמוכין
עליו: כי קרוב יום אידם. משארצה להביא
עליהם יום אידם קרוב ומזמן לפני להביא
על ידי שלוחים הרבה: וחש עתדות למו.
ומהר יבואו העתידות להם: וחש. כמו
(ישעיה ה, יט) ימהר וחישה. עד כאן העיד
עליהם משה דברי תוכחה להיות השירה
הזאת לעד, כשתבא עליהם הפרענות, ידעו
שאני הודעתים מראש. מכאן ואלף העיד
עליהם דברי תנחומין שיבואו עליהם ככלות
הפרענות ככל אשר אמר למעלה (ל, 6-5)
וקיה כי יבאו עליך וגי כל הדברים האלה
הברכה והקללה וגי ושב ה' אליהם את

תפסיר רס"ג

ד'הבת ענדם. וכלא אלמחבוס
 ואלמתרוך גמיע מן ציג'טהם:
 (ז) חין קאל אלעדו אין
 אלאהתהם. אלמעתימד אלד'י
 אסתכנו עליה: לח) אלד'ין כאנו
 יאכלון שחום ד'באיחהם.
 וישרבון כ'מר מזאגהם. יקומון
 אלאן פיעינוכס. יכוננו עליכם
 גנה: לט) אנצ'רו אלאן. אני
 חו וחדי. וליס אלאה אכ'ר
 מעי. אנא אמית ואחי. כמא
 טאל מא אוהנת ולם אזאל
 אשפי. וליס מן ידי מכ'לין:
 ט) ואנא אקסם באלסמא
 ואקול. ובקאי אלד'אים:

דבעדן דתתקף עליהון מחת שנאה. יהון
 מטולטלין ושביקין: **לז ואמר אי**
אלהימו צור חסיו בן: ויימר
 אן דחלתהון. תקיפא דהון רחיצין ביה:
לח אשר חלב זבחימו
יאכלו ישתו יין נסיכם
יקומו ויעזרכם יהי עליכם
סתרה: דתרב נכסתהון הון אכלין.
 שתן חמר נספיהון. יקומון בען
 ויסעדונכון. יהון עליכון למגין:
 לט) **ראו | עתה כי אני אני**

הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה
מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל: חזו בען.
 דאנא אנא הוא. ולית אלה בר מני. אנא ממית ומחי. מחינא ואף
 מסינא. ולית מן ידי משיזיב: **פפפפפ** **בספרי** **בספרי** **בספרי** **בספרי** **בספרי** **בספרי** **בספרי** **בספרי** **בספרי**
אל-שמים ידי ואמרת ח חני אנכי לעולם:

רש"י

לז ואמר. הקדוש ברוך הוא עליהם: אי
 אלהימו. עבודה זרה שעבדו: צור חסיו
 בן. הסלע שהיו מתכסין בו מפני החמה
 והצננה. כלומר שהיו בטוחין בו להגן עליהם
 מן הרעה: לח אשר חלב זבחימו. היו אותן
 אלהות אוכלים, שהיו מקריבין לפניהם
 ושותין יין נסיכם: יהי עליכם סתרה. אותו
 הצור? יהי לכם מחסה ומסתור: לט ראו

עתה. הבינו מן הפרענות שהבאתי עליכם
 ואין לכם מושיע ומן התשועה שאושיעכם
 ואין מוחה בנדי: אני אני הוא. אני להשפיל
 ואני להרים: ואין אלהים עמדי. עומד
 בנגדי למחות: עמדי. דגמתי וכמוני: ואין
 מידי מציל. הפושעים ב' מ כ' אשא אל
 שמים ידי. כי בחרון אפי אשא ידי אל עצמי
 בשבועה: ואמרת ח חני אנכי. לשון שבועה

תפסיד רס"ג

מא) לאסנן בריק סיפי ותמסך אלחכם ידי וארד אלאנתקאם עלי אעדאי ואלמכאפאה עלי שאניי: מב) פכאני אספר סהאמי מן דמאהם וסיפי יאכל לחומהם. פירוא מן דם אלצריע ואלסבי מן רוס פראענהו אלאעדא: מג) אמדחו יא איהא אלאמם שעבה. פאנה

אָרִי אַתְּ קִינִית בְּשָׁמַיָא בֵּית שְׂכִינָתִי.
וְאָמַרְתִּי: קִים אָנָּא לְעַלְמִין:
מא) אִם-שָׁנוּתֵי בְּרַק חֲרָבִי
וְתֵאחֹז בְּמִשְׁפַּט יְדֵי אֲשִׁיב
נְקָם לְצָרִי וְלִמְשַׁנְאֵי
אֲשִׁלֵּם: אִם עַל חַד תִּרְיִן בְּחִיזוּ
בְּרַקָּא. מְסוּף שְׁמַיָּא וְעַד סוּף שְׁמַיָּא
תִּתְגַּלִּי חֲרָבִי. וְתִתְקַף בְּדִינָא יְדֵי. אַתִּיב
פּוֹרְעָנוּתָא לְשִׁנְאֵי. וּלְבַעֲלֵי דְבָבֵי אֲשִׁלֵּם: מב) אֲשַׁכִּיר חֲצִי
מִדָּם וְחֲרָבִי תֹאכַל בְּשָׂר מִדָּם חָלָל וְשִׁבְיָה
מִרְאֵשׁ פְּרַעוֹת אוֹיֵב: אָרִי גְרִי מִדְּמָא. וְחֲרָבִי תִקְטִיל
בְּעַמְמַיָּא. מִדָּם קְטִילִין וְשִׁבְן. לְאֵעֲדָאָה פְתִרִין מִרִישׁ שְׁנָאָה וּבַעֲלִי
דְבָבָא: מג) הֲרַנִּינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דַם-עַבְדָּיו יִקּוּם

— רס"י —

להשיבם, כאלו אוחזן בידו, שהרי ברק הוא חצו, ונאמר כאן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי והמשפט הזה לשון פרענות הוא. זלט"ז יוטייל"א: מא) אשכיר חצי מדם. האויב: וחרבי תאכל בשר. בשרם: מדם חלל ושביה. זאת תהיה להם מעון דם חללי ישראל ושביה ששבו מהם: מראש פרעות אויב. מפשע תחלת פרעות האויב, כי כשהקדוש ברוך הוא נפרע מן האמות, פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם מראשית פרצה שפרצו בישראל: מג) הרנינו גוים עמו. לאותו הזמן ישבחו האמות את ישראל

היא, אני נשבע חי אנכי: מא) אם שנותי ברק חרבי. אם אשנן את להב חרבי, כמו (ימזאל כא, טו) למען יהיה לה ברק שפלנדו"י: ותאחז במשפט ידי. להניח מדת רחמים באויבי שהרעו לכם, (זכריה ט, טו) אשר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה. דבר אחר ותאחז ידי את מדת המשפט להחזיק בה ולנקום נקם: אשיב נקם וגי. למדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא, שאמר ותאחז במשפט ידי, לא כמדת בשר ודם מדת הקדוש ברוך הוא, מדת בשר ודם זורק חץ ואינו יכול להשיבו, והקדוש ברוך הוא זורק חציו ויש בידו

זלך הדקדוק: מא) שנותי. מלרע: ותאחז. תרגום אונקלוס בנוסחאות ישנות כ"י ותתקף תי"ו ראשונה בחירק, והשניה בפתח ודגש, והקו"ף בפתח ודגש. והכי איתא בזוהר פרשת ויחי דף רל"ב ע"ב וז"ל תוקפא דאתתקף קב"ה לאו איהו אלא במשפט דהא במשפט אתקיים ארעא וכו' ע"ש וכן עיקר:

וְנָקַם יְשִׁיב לְעָרְיוֹ וְכִפֶּר

אֲדַמְתוֹ עִמּוֹ: שִׁבְחוּ עִמְמִיא עִמְיָה.

אָרִי פוֹרְעָנוֹת עֲבֹדוּהִי צְדִיקִיא יִתְפָּרַע.

וּפוֹרְעָנוֹתָ יְתִיב לְשִׁנְאוּהִי, וְכִפֶּר עַל אַרְעִיהָ וְעַל עִמְיָה: פ

— רש"י —

לָבַם לְתַלּוֹת הַגְּדֻלָּה בִּי. עֲנַבְמוּ עֲנֵבִי רוּשׁ. הוא שאמר לולי כעס אויב אגור על ישראל להרעילם ולהמרידם, לפיכך אשבלות מדרת למו להלעיט אותם על מה שעשו לבני חמת תנינם יינם. מוכן להשקותם על מה שעושים להם. כמו עמדי. אותו הכוס, שנאמר (תהלים עב, ט) כי כוס ביד ה' וגוי. לעת תמוט רגלם. כענן שנאמר (ישעי כו, ו) תרמסנה רגל. כי ידיו ה' עמו. בלשון זה משמש כי ידיו בלשון דהא. ואין ידיו לשון יסוריו, אלא כמו כי יריב את ריבם מיד עושקיהם. כי יראה כי אזלת יד וגוי. ואמר אי אלהימו. האויב יאמר אי אלהימו שלישראל, כמו שאמר טיטוס הרשע בשגור את הפרכת, כענן שנאמר (מייכ ז, י) ותרא אויבתי ותכסה בושה האמרה אלי אי ה' אלהיך. ראו עתה כי אני וגוי. או יגלה הקדוש ברוך הוא ישועתו ויאמר ראו עתה כי אני אני הוא, מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה. ואין מידי מציל. מי שיציל אתכם מן הרעה אשר אביא עליכם. כי אשא אל שמים ידי. כמו כי נשאתי, תמיד אני משרה מקום שכינתי בשמים, בתרגומו אפלו חלש למעלה וגבור למטה, אימת העליון על התחתון, וכל שכן שגבור למעלה וחלש למטה. ידי. מקום שכינתי, כמו (זמדנר ז, י) איש על ידו, והיה בידי להפרע מכם, אבל אמרתי שחי אנכי לעולם, איני ממחר לפרוע, לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות

ראו מה שבחה שלאמה זו שדבקו בהקדוש ברוך הוא בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו, יודעים היו בטובו ובשבחו: כי דם עבדיו יקום. שפיכות דמיהם כמשמעותו. ונקם ישיב לעריו. על הגזל ועל ההכנס, כענן שנאמר (יואל ד, יט) מצרים לשממה תהיה ואדום למדבר שממה תהיה מחמס בני יהודה, ואומר (עזריה ב, י) מחמס אחיך יעקב וגוי: וכפר אדמתו עמו. ויפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב: וכפר. לשון רצוי ופיוס, כמו (זרמשיט ז, כ) אכפרה פניו, אניחניה לרגליה: וכפר אדמתו. ומה היא אדמתו עמו. כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת, וכן הוא אומר (תהלים פב, ז) רצית ה' ארצה, במה רצית ארצה, שבת שבות יעקב: בפנים אחרים היא נדרשת בספרי, ונחלקו בה ר' יהודה ור' נחמיה. ר' יהודה דורש בלה כנגד ישראל, ור' נחמיה דורש בלה כנגד האמות. רבי יהודה דורשה כלפי ישראל. אמרתי אפאיהם, כמו שפירשתי עד ולא ה' פעל כל זאת. כי גוי אבד עצות המה. אבדו תורתיה שהיא להם עצה נכונה. ואין בהם תבונה. להתבונן. איכה ירדף אחד מן האמות אלף מהם אם לא כי צורם מחרם, כי לא כצורנו צורם, הכל כמו שפירשתי עד תכליתו. ור' נחמיה דורשה כלפי האמות. כי גוי אבד עצות המה, כמו שפירשתי תחלה עד ואויבינו פלילים. כי מגפן סדום גפנם. שלאמות. ומשדמת עמורה וגוי. ולא ישימו

תפסיר רס"ג

Ⓢ טיבדיעדי תיטן בספרי (שביעי) מד **וַיבֹּא**
מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-דִּבְרֵי
הַשִּׁירָה-הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם
הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נוּן: וְאַתָּא
מֹשֶׁה. וּמִלִּיל. יַת כָּל פִּתְגָמֵי תוֹשִׁבְתָּהּ
הָדָא קְדָם עֲמָא. הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּר נון:
וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת-

(מד) וּכְאֵן מוֹסִי. לְמֵא כָּלִם
 אֲלֵקוּם בְּהַדְיָה אֲלֵתְסַבְּחָה. הוּ
 וְהוֹשֵׁעַ אֲבֵן נון: מֵדָה פְּלֵמֵא
 פֶּרְגִי מוֹסִי. מִן מְכִיאֲטַבְּתָהֶם
 בְּהַדְיָה אֲלֵפְלֵאִם: מוֹ קֵאל
 לְהֵם רְדוּ בְּאַלְכֶם. לְגָמִיעַ
 אֲלֵפְלֵאִם. אֲלֵדִי אֲנֵאֲשַׁדְּכֶם בַּה
 אֲלֵיוֹם. לְתֵאֲמֵרוֹן בַּה בְּנִיכֶם.
 לְיַחֲפִצּוֹ וְיַעֲמֵלוֹ. גָּמִיעַ אֲמֹר

כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְשִׁיעֵי מֹשֶׁה.
לְמִלְלָא. יַת כָּל פִּתְגָמֵי אֵלֵין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל: מֵד וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם שִׁימוּ לְבַבְכֶם לְכָל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי
מֵעִיד בְּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצְּוּם אֶת-בְּנֵיכֶם
לְשָׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
וַאֲמַר לְהוֹן שׁוּן לְכַוֵּן. לְכָל פִּתְגָמֵי. דְּאָנָּא. מִסְּהִיד בְּכוּן יוֹמָא דִּין.

— רס"י —

הַעֲמִיד לוֹ מֹשֶׁה מִתְּרַגְּמֵן לִיהוֹשֵׁעַ. שִׁיחָא
 דּוֹרֵשׁ בְּחִיּוֹ, כְּדִי שְׁלֵא יֵאֲמְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּחִי
 רַבָּךְ לֹא הִיָּה לָךְ לְהָרִים רֵאשׁ. וְלִמָּה קוֹרְאוּ
 כְּאֵן הוֹשֵׁעַ, לוֹמֵר שְׁלֵא זָחָה דְּעֵתוֹ עָלָיו, שְׁאֵף
 עַל פִּי שְׁנַתְנָה לוֹ גְּדֻלָּה, הַשְּׁפִיל עֲצָמוֹ כְּאֲשֶׁר
 מִתְּחַלְתוּ: מוֹ שִׁימוּ לְבַבְכֶם. צְרִיף אָדָם
 שִׁיחֵיו עֵינָיו וְלָבוֹ וְאָזְנָיו מְכַוְּנִים לְדִבְרֵי תּוֹרָה,
 וְכֵן הוּא אֹמֵר (יִמְזַקֵּל מ, ד) כֵּן אָדָם רֵאשׁ
 בְּעֵינָיו וּבְאָזְנָיו שְׁמַע וְשִׁים לְכַף יוֹי, הָרִי
 דְּבָרִים קַל וְחֹמֵר, וּמָה תְּבַנִּית הַבַּיִת שֶׁהוּא
 נְרֵאָה לְעֵינָיִם וְנִמְדָּד בְּקִנְיָה צְרִיף אָדָם שִׁיחֵיו

אַחֲרוֹנִים אָנִי נִפְרַע מֵהֶם, וְהִיכּוֹלֵת בְּיָדִי
 לְהַפְרַע מִן הַמֵּתִים וּמִן הַחַיִּים. מְלָךְ בְּשֶׁר
 וְדָם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְמוֹת, מְמַהֵר נִקְמָתוֹ
 לְהַפְרַע בְּחִיּוֹ, כִּי שְׁמָא יְמוּת הוּא אֹו אוֹיְבוֹ
 וְנִמְצָא שְׁלֵא רֵאשׁ נִקְמָתוֹ מִמּוֹ, אֲבָל אָנִי חֵי
 לְעוֹלָם, וְאִם יְמוּתוֹ הֵם וְאִנִּי נִפְרַע בְּחִיּוֹתָם,
 אֲפֻרַע בְּמוֹתָם. אִם שְׁנוֹתֵי בְּרַק חֲרָבִי. הַרְבֵּה
 "אִם" יֵשׁ שְׁאֵינָם תְּלוּיִין, כְּשֶׁאֲשַׁנֵּן בְּרַק חֲרָבִי
 וְתֵאֲחֹז בְּמִשְׁפֵּט יָדֵי וְיֹי, כְּמוֹ שְׁפִרְשֵׁתִי
 לְמַעַלָּה: מֵד הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּן נון. שְׁבַת שֶׁל
 דִּיוּזְגֵי הִיתָה, נְטִלָה רְשׁוּת מְזָה וְנִתְנָה לְזָה,

זֶלֶק הַדְּקֻדָּה: מוֹ לְכָל-הַדְּבָרִים. אֵין בְּלִמָּד גְּעִיא וְהוּא כְּדֻרְכֵן: אֶת כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה. כ"ה
 בְּתִיגָאן. תִּיבַת אֶת בְּתִבִיר הִפֵּךְ הַדְּפוּסִים וְתִיבַת הַתּוֹרָה בְּטַפְחָא בְּתִיגָאן:

תפסיר רס"ג

הד'ה אלתור'יה: מז) לאנה ל'ס
בפלאם פארג' הו ענכם. בל הו
חיותכם. ובה תטול מדתכם. פי
אלבלד. אלד'י אנתם גאיזין
אלארדן. אליה לתחוויה:
מח) ת'ם פלם אללה מוסי. פי
ד'את ד'אלך אל'ום קאילא:
מט) אצעד. אל'י גבל אלעברין

דתפקדוננון ית בניכון. למטר למעבד.
ית כל פתגמי אוריתא הדא: **מז כי**
לא דבר רק הוא מכם כי
הוא חייכם ובדבר הזה
תאריכו ימים על האדמה
אשר אתם עברים את

הירדן שמה לרשתה: ארי. לא פתגם ריקן הוא מנכון.
ארי הוא חייכון. ובפתגמא הדין. תירכון יומין על ארעא. דאתון.
עברין ית ירדנא. לתמן למירתה: **פ מפעיר** **מז וידבר יהוה**
אל משה בעצם היום הזה לאמר: ומליל יי עם
משה. בכרך. יומא הדין למימר: **מט עלה אל הר העברים**

— רס"י —

מניחין אותו לכנס בתבה, ולא עוד אלא אנו
נוטלין כשילין וקרדמות ומבקעין את התבה.
אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי
היום, וכל מי שיש בידו כח למחות יבא
וימחה. במצרים נאמר (שמות יג, נא) בעצם
היום הזה הוציא ה' לפי שהיו מצרים
אומרים בכך וכך אם אנו מרגישין בהם אין
אנו מניחים אותם לצאת, ולא עוד אלא אנו
נוטלין סופות וכלי זין והורגין בהם. אמר
הקדוש ברוך הוא הריני מוציאן בחצי היום
וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. אף
כאן, במיתתו של משה, נאמר בעצם היום
הזה, לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם
אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו. אדם
שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את היים
והוריד לנו את המן והגיו לנו את השלל
והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה

עיניו ואזניו ולבו מכונים להבין, דברי תורה
שהן כהררין התלויין בשערה על אחת כמה
וכמה: **מז כי לא דבר רק הוא מכם.** לא
לחנם אתם יגעים בה, כי הרבה שקר תלוי
בה, כי הוא חייכם. דבר אחר, אין לה דבר
ריקן בתורה שאם תדרשנו שאין בו מתן
שקר, תדע לה שכן אמרו (נרמט' ל, כג)
ואחות לזטן תמנע, (שם ל, יג) ותמנע היתה
פלגש וגוי לפי שאמרה איני כדאי להיות לו
לאשה הלואי ואהיה פילגשו, וכל כך למה,
להודיע שבחו של אברהם שהיו שלטונים
ומלכים מתאווים להדבק בזרעו: **מז וידבר**
ה' אל משה בעצם היום הזה. בשלשה
מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח
(שם ז, יג) בעצם היום הזה בא נח וגוי,
במראית אורו שליום, לפי שהיו בני דורו
אומרים בכך וכך אם אנו מרגישין בו אין אנו

תפסיד רס"ג

הדיא גבל נבו. אלדי פי בלד
מואב. אלדי בחצרה ירחו.
ואנצ'ר אלבלד. אלדי אנא
מעסיה. לבני אסראיל חווא:
נ ומות. פי אלגבל אלדי אנת
צאעד אליה. ואנצ'ם אלי
קומד. כמא מאת הרון אכיך
פי גבל הור. ואנצ'ם אלי
קומה: נא) עלי מא נפתמא
אלאמה פי. פי מא בין בני

הִזָּה הֶרֶב־נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יַרְחוֹ
וְרָאָה אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר
אֲנִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל

לְאַחֲזָה: סק. לטורא דעבראי הדין
לטורא דנבו. דבארעא דמואב. דעל
אפי ירחו. וחזי ית ארעא דכנען.
דאנא יהיב. לבני ישראל לאחסנא:

וּמַת בַּהֵר אֲשֶׁר אַתָּה עֹלָה שָׁמָּה וְהֶאֱסַף
אֶל־עַמִּיךָ כַּאֲשֶׁר־מֵת אֶהְרֹן אַחִיךָ בַּהֵר הַהוּא

וַיֵּאסֹף אֶל־עַמּוּי: ומות. בטורא דאת סליק לתמן. ואתבניש
לעמד. כמא דמית. אהרון אחוד בהור טורא. ואתבניש לעמיה:

עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִי־מְרִיבַת קֹדֶשׁ מִדְּבַר־עֵן עַל אֲשֶׁר לֹא־

קִדְשַׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: על דשקרתון
במימרי. בגו בני ישראל. במי מצות רקס מדברא דעין. על דלא

— רס"י —

במיתה זו: נא על אשר מעלתם בי. גרמתם
למעול בי: על אשר לא קדשתם אותי.
גרמתם לי שלא אתקדש. אמרתי לכם
(במדכ כ, ט) ודברתם אל הסלע, והם הפוהו.
והצרכו להכרותו פעמים, ואלו דברו עמו ונתן
מימיו בלא הכאה, הנה מתקדש שם שמים,
שהיו ישראל אומרים ומה הסלע הזה שאינו
לשכר ולא לפרענות, אם זכה אין לו מתן
שכר, ואם חטא אינו לוקה, כך מקום מצות

אין אנו מניחין אותו. אמר הקדוש ברוך הוא
הריני מכניסו בחצי היום וכי: כַּאֲשֶׁר מֵת
אֶהְרֹן אַחִיךָ. באותה מיתה שראית וחמדת
אותה, שהפשיט משה את אהרון בגד ראשון
והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי וראה
בנו בכבודו. אמר לו משה, אהרון אחי, עלה
למטה, ועלה. פשוט ידיך, ופשוט. פשוט
רגליך, ופשוט. עצום עיניך, ועצם. קמוץ פיך,
וקמץ. והלך לו. אמר משה אשרי מי שמת

תפסיר רס"ג

אסראיל. פי מא כ'צומה' רקים
בריה' צין. ולם תקרסאני פי
מא בינדם: נב) לדיאלך תנציר
אלארץ. אלדי אעטיתהא
לבני אסראיל מן אלמקאבלה.
ולא תדכיל אליהא:

קדישתון יתי. בגו בני ישראל: **בני**
מנגד תראה את הארץ
ושמה לא תבוא אל-
הארץ אשר אני נתן לבני
ישראל: ארי מקביל תחזי ית ארעא. ולתמן לא תיעול. לארעא.

דאנא יהיב לבני ישראל: **פ פ פ**

נב פיסוקים סימן כלב

— רס"י —

בוראו, אנו לא כל שכן: **בני מנגד**. מרחוק: ונדעתי כי חביבה היא לך, על כן אני אומר
תראה וגוי. כי אם לא תראנה עכשיו לא
תראנה עוד בחיך: **ושמה לא תבוא**.
חסלת פרשת כאזינו

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, וב ישראל עמו. ובנביאי, האמת והצדק: (אמ)

הפטרה דהאזינו

דע, כי הפטרה זו מפטירין רק אם חל יום הכיפורים ביום רביעי או ביום
חמישי, ואז קוראים האזינו בשבת שבין יום הכיפורים לחג הסוכות. אבל
בשאר שנים שקוראים פרשת האזינו בין ראש השנה ליום הכיפורים,
מפטירין **שובה**. תמצאנה אחר פרשת וילך בעמוד **רפז**.

ביחזקאל סימן י"ז

כה אמר אדני יהוה ולקחתי אני מצמרת הארז
הרמה ונתתי מראש ינקותיו רך אקטרף ושתלתי
אני על הר-גבה ותלול: בדנן אמר, יי אלהים. ואקריב אנא.

ממלכותא דבית דוד. דמתיל פארזא רמא, ואקימניה. מבני בנוהי, יניק
ארבי. ואקימניה במימרי. בטור רס, ומנטל: ב בהר מרום ישראל
אשתלנו ונשא ענף ועשה פרי והיה לארו אדיר ושכנו
תחתיו כל צפור כל-כנף בצל דליותיו תשכנה: בטור
קדשא דישראל, אקימניה. ויכניש משרין, ויעביד סמכון. ויהי למלך
תקיף. ויסתמכון עלוהי. כל צדיקיא, כל ענותניא. בטלל מלכותיה,
ישרון: ג וידעו כל-עצי השדה כי אני יהוה השפלתתי | עץ
גבה הגבהתי עץ שפל הובשתי עץ לח והפרחתי עץ
יבש אני יהוה דברתי ועשיתי: וידעון, כל מלכי עממא. ארי
אנא יי אמאיכית, מלכות דהות תקיפא. תקיפית, מלכות דהות חלשא.
אמאיכית מלכות עממא, דהות תקיפא פאע רטיב. ותקיפית מלכות
בית ישראל, דהות חלשא פאע יביש. אנא יי, גזרית במימרי ואקיים:
ד ויהי דבר-יהוה אלי לאמר: והוה פתגם נבואה מן קדם יי, עמי
למימר: ה מה-לכם אתם משלים את-המשל הזה
על-אדמת ישראל לאמר אבות יאכלו בסר ושני
הבנים תקהינה: מא לכון. דאתון מתלין, ית מתלא הדין. על
ארעא דישראל, למימר. אבהתא, חטון ובניא, לקון: ו חיי-אני נאם
אדני יהוה אם-יהיה לכם עוד משל המשל הזה
בישראל: קים אנא. אמר, יי אלהים. אם יהי לכון, עוד. ממתלא
מתלא הדין, בישראל: ו הן כל-הנפשות לי הנה כנפש האב
וכנפש הבן לי-הנה הנפש החטאת היא תמות: הא כל
נפשתא, דילי אנין. כנפש אבא. וכנפש ברא, דילי אנין. אנט דיחטי,
הוא ימות: ח ואיש כיי-יהיה צדיק ועשה משפט וצדקה:

זלק הרקדוק: ב תשכנה. הנו"ן דגש גם בירושלמיים: ג וידעו. הוי"ו געיא:

וגבר, ארי יהי זכאי, ויעביד דין דקשוט, וזכו: ^ט אל-הָהָרִים לֹא
 אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל-גְּלוּלֵי בַּיִת יִשְׂרָאֵל וְאֶת-אִשְׁת
 רַעְהוּ לֹא טָמְא וְאֶל-אִשָּׁה נְדָה לֹא יִקְרַב: בְּטוֹרָא, לֹא פָלַח
 לְטַעוֹתָא. וְעֵינוֹהִי, לֹא זָקַף. לְפִלְחָן טַעוֹת, בַּיִת יִשְׂרָאֵל. וְיַת אֶתֶת
 חֲבֵרִיָּה, לֹא סָאִיב. וְלוֹת אֶתָּא טַמְאָה, לֹא עָל: ^ד וְאִישׁ לֹא יוֹנֵה
 חֲבֻלְתוֹ חוֹב יָשִׁיב גְּזֻלָּה לֹא יִגְזֹל לַחֲמוֹ לְרַעֲב יִתֵּן וְעִירֹם
 יִכְסֶה בַּגָּד: וְאִנְשׁ, לֹא אוֹנִי. מִשְׁכּוֹן דְּחוּבְתָא, אֲתִיב. גְּזִילָא, לֹא גְזֹל.
 מִלְחָמִיָּה, לְכַפְנָא יְהִיב. וְעֵרְטִלָּאָה, פְּסִי מִכְּסוּתִיָּה: ^ה בְּנִשְׁדָּ לֹא-יִתֵּן
 וְתִרְבִּית לֹא יִקַּח מִעוֹל יָשִׁיב יָדוֹ מִשְׁפָּט אֲמַת יַעֲשֶׂה בֵּין
 אִישׁ לְאִישׁ: בְּחִיבְלָא, לֹא יְהִיב. וְרַבִּיתָא, לֹא נְסִיב. מִשְׁקָרָא, אֲתִיב
 יָדִיָּה. דִּין דְּקִשׁוּט, עֲבַד. בֵּין גְּבַר, לְגַבְרָ: ^ו בְּחֻקוֹתֵי יְהוָה
 וּמִשְׁפָּטֵי שָׁמַר לַעֲשׂוֹת אֲמַת צְדִיק הוּא חָיָה יְחִיָּה נְאֻם
 אֲדָנִי יְהוָה: בְּקִנְיֵי הַלֵּיד. וְדִינֵי נְטָר, לְמַעַבְד קִשׁוּט. צְדִיקָא הוּא,
 מִיָּחָא יִיחִי. אָמַר, יי אֱלֹהִים: ^ז וְהוֹלִיד בֵּין-פְּרִיָּין שְׁפָדָ דָּם
 וְעָשָׂה אֶח מֵאֶחָד מֵאֱלֹהִים: וְאוֹלִיד בַּר רִשְׁיָע, אֲשִׁיד דָּם. וְיַעֲבִיד
 לְאַחוּהִי. מִחְדָּא, מֵאֲלִין: ^ח וְהוּא אֶת-כָּל-אֱלֹהִים לֹא עָשָׂה כִּי גַם
 אֶל-הָהָרִים אָכַל וְאֶת-אִשְׁת רַעְהוּ טָמְא: וְהוּא. יַת כָּל אֲלִין,
 לֹא עֲבַד. אֱלֹהִין בְּטוֹרָא, פָּלַח לְטַעוֹתָא. וְיַת אֶתֶת חֲבֵרִיָּה, סָאִיב:
^ט עָנִי וְאֲבִיוֹן הוֹנָה גְּזֻלוֹת גְּזֹל חֲבַל לֹא יָשִׁיב
 וְאֶל-הַגְּלוּלִים נָשָׂא עֵינָיו תוֹעֵבָה עָשָׂה: מִסְּפִין וְחֲשִׁיד, אוֹנִי.
 גְּזִילָא גְזֹל. מִשְׁכּוֹנָא, לֹא אֲתִיב. וְלְפִלְחָן טַעוֹתָא, זָקַף עֵינוֹהִי. תוֹעִיבָא,
 עֲבַד: ^י בְּנִשְׁדָּ נָתַן וְתִרְבִּית לִקַּח וְחִי לֹא יְחִיָּה אֶת
 כָּל-הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה עָשָׂה מוֹת יוֹמָת דְּמִיו בּוֹ יְהִיָּה:

בְּחִיבָלִיא יְהִי. וְרַבִּיתָא נְסִיב, הִיתְקִינִים. לָא יתְקִינִים. יתְ כָּל תּוֹעִיבָתָא
הָאֵלִין, עֲבַד. מְמַת יְמוֹת, חוֹבַת קְטוּלִיָּה, בֵּיה תְּהִי: ^ד וְהִנֵּה הוֹלִיד בֵּין
וַיֵּרָא אֶת־כָּל־חַטָּאת אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה (כ' וירא) וַיֵּרָאָה וְלֹא
יעֲשֶׂה כָּהֵן: וְהָא, אֹלִיד בֵּר. וְחֹזָא. יתְ כָּל חוֹבֵי אֲבוּהִי, דְעֲבַד. וְחֹזָא.
וְלֹא עֲבַד, כְּוַתְּהוֹן: ^ד עַל־הַהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא
אֶל־גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת־אִשְׁת רַעְהוּ לֹא טָמְא: עַל
טוּרֵיָא, לֹא פִלַח לְטַעוֹתָא. וְעֵינֹהִי, לֹא זָקַף. לְפִלְחֵן טַעוֹת, בֵּית יִשְׂרָאֵל.
ית אַתְת חֲבַרְיָה, לֹא סְאִיב: ^ד וְאִישׁ לֹא הוֹנָה חֲבַל לֹא חָבַל
וְגִזְלָה לֹא גִזַּל לַחֲמוֹ לְרַעֲב נָתַן וְעֵרוֹם כֶּסֶף־בְּגָד: וְאַנְשׁ,
לֹא אוֹנִי. מִשְׁפּוֹנָא, לֹא נְסִיב. וְגִזְלָא, לֹא גִזַּל. מִלְּחַמְיָה, לְכַפְנָא יְהִי.
וְעַרְטָלָאָה, כְּסִי מְכַסּוֹתֶיהָ: ^ב מֵעַנֵי הַשֵּׁיב יָדוֹ נִשְׁדָּ וְתַרְבִּית לֹא
לָקַח מִשְׁפָּטִי עָשָׂה בְּחֻקוֹתֵי הַלֶּךְ הוּא לֹא יְמוֹת בְּעוֹן
אָבִיו חָיָה יַחֲיָה: מִמְּסַבִּינָא, אֲתִיב יָדֵיהָ. חִיבָלִיא וְרַבִּיתָא, לֹא נְסִיב.
דִּינֵי עֲבַד. בְּקִימֵי הַלֶּיךְ. הוּא. לֹא יְמוֹת. בְּחוֹבֵי אֲבוּהִי, מִיחָא יִיחִי:
כֹּא אָבִיו כִּי־עֲשָׂק עֲשָׂק גִּזַּל גִּזַּל אָח וְאֲשֶׁר לֹא־טוֹב עָשָׂה
בְּתוֹךְ עַמּוֹ וְהִנֵּה־מַת בְּעוֹנוֹ: אֲבוּהִי אָרִי עֲשָׂק עֲשָׂקָא. גִּזַּל
גִּזְלָא, לְחַד מֵאֲחוּהִי. וְדִלָּא תְקִין. עֲבַד, בְּגו עַמִּיָּה. וְהָא מִית, בְּחוֹבִיָּה:
כֹּב וְאִמְרַתֶּם מִדַּע לֹא־נִשְׂא הַבֵּן בְּעוֹן הָאָב וְהַבֵּן מִשְׁפָּט
וְעִדְקָה עָשָׂה אֶת כָּל־חֻקוֹתַי שָׁמַר וַיַּעֲשֶׂה אֶתֶם חָיָה
יַחֲיָה: וְאִמְרַתוֹן. מְדִין. לֹא לְקִי בְרָא, בְּחוֹבֵי אָבָא. וּבְרָא, דִּין דְקִשׁוּט
וְזָכו עֲבַד. יתְ כָּל קִימֵי, נִטְרָ. וְעֲבַד יַתְהוֹן, מִיחָא יִיחִי: כֹּב הַנְּפִשׁ
הַחַטָּאת הִיא תְמוֹת בֵּין לֹא־יִשְׂא | בְּעוֹן הָאָב וְאָב לֹא

זולק הדקדוק: ^ט כסה בגד. הבי"ת רפה (בתיגאן ובירושלמיים):

יִשָּׂא בְּעֵזְרֵן הַבֶּן צְדָקַת הַצַּדִּיק עָלָיו תִּהְיֶה וְרִשְׁעַת (כ' רשע)
 הַרְשָׁע עָלָיו תִּהְיֶה: אִנָּשׁ דִּיחֻטִּי, הוּא יָמוּת. בְּרָא. לֹא יִלְקִי, בַּחוּבֵי
 אָבִא. וְאָבִא, לֹא יִלְקִי בַּחוּבֵי בְרָא. זְכוּת זַפְּאָה, בַּה יִתְקִים, וְחוּבַת חֵיבָא,
 עֲלוּהֵי תֵּהִי: כִּד וְהַרְשָׁע כִּי יִשׁוּב מִכָּל- (כ' חטאתו) חֲטָאתָיו
 אֲשֶׁר עָשָׂה וְשָׁמַר אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וְצְדָקָה
 חָיָה יְחִיָּה לֹא יָמוּת: וְרִשְׁיָעָא. אֲרִי יִתּוּב מִכָּל חוּבוֹהֵי, דְּעַבְדַּ. וְיִטַּר,
 יֵת כָּל קִימֵי. וְיַעֲבִיד דִּין דְּקִשׁוּט, וְזָכוּ. מִיחָא יִיחִי, לֹא יָמוּת:
 כִּד כָּל-פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזְכְּרוּ לוֹ בְּצְדָקָתוֹ
 אֲשֶׁר-עָשָׂה יְחִיָּה: כָּל חוּבוֹהֵי, דְּעַבְדַּ. לֹא יִדְכְּרוּ, לִיָּהּ. בְּזְכוּתֵיהּ
 דְּעַבְדַּ, יִתְקִים: כִּד הַחֲפִץ אַחֲפִץ מוֹת רִשָׁע נָאִם אֲדָנִי יְיָ הוּא
 הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחִיָּה: הַמְרַעָא רַעִינָא, מוֹתֵיהּ דְּרִשְׁיָעָא.
 אֲמַר, יִי אֱלֹהִים. הֲלֹא, כִּד יִתּוּב מְאוּרְחֵיהּ, וְיִתְקִים: כִּד וּבְשׁוּב צַדִּיק
 מִצְדָּקָתוֹ וְעָשָׂה עוֹל כָּל הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר-עָשָׂה הַרְשָׁע
 יַעֲשֶׂה וְחִי כָּל- (כ' צדקתו) צְדָקָתוֹ אֲשֶׁר-עָשָׂה לֹא תִזְכְּרָנָהּ
 בְּמַעְלוֹ אֲשֶׁר-מַעַל וּבַחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר-חָטָא בְּסָ יָמוּת: וְכִד
 יִתּוּב זַפְּאָה מִזְכוּתֵיהּ, וְיַעֲבִיד שְׁקַר. כָּכֵל תּוֹעִיבָתָא. דְּעַבְדַּ רִשְׁיָעָא.
 יַעֲבִיד, הִיתְקִים. כָּל זְכוּתֵיהּ דְּעַבְדַּ, לֹא יִדְכְּרוּ. בְּשִׁקְרֵיהּ דְּשִׁקַּר. וּבַחוּבֵיהּ
 דְּחַב, בַּהוֹן יָמוּת: כִּד וְאִמְרַתֶּם לֹא יִתְכַן דְּרַדְּ אֲדָנִי שְׁמַעוּ-נָא
 בֵּית יִשְׂרָאֵל הַדְּרָכִי לֹא יִתְכַן הֲלֹא דְרָכֵיכֶם לֹא יִתְכַנוּ:
 וְאִמְרַתוּן. לֹא מִפְּרִשׁוֹן לְנָא, אִוְרַחַת טוֹבָא דִּי. שְׁמַעוּ כְּעוֹן, בֵּית יִשְׂרָאֵל.
 הַאִוְרַחַת טוֹבִי, לֹא מִפְּרִשׁוֹן לְכוּן. הֲלֹא אִוְרַחַתְכוּן דִּילְכוּן, לֹא תִקְנוּ:
 כִּד בְּשׁוּב-צַדִּיק מִצְדָּקָתוֹ וְעָשָׂה עוֹל וּמַת עֲלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ
 אֲשֶׁר-עָשָׂה יָמוּת: כִּד יִתּוּב זַפְּאָה מִזְכוּתֵיהּ. וְיַעֲבִיד שְׁקַר, וְיָמוּת
 עֲלֵיהוֹן. בְּשִׁקְרֵיהּ דְּעַבְדַּ, יָמוּת: כִּד וּבְשׁוּב רִשָׁע מִרִשְׁעָתוֹ אֲשֶׁר

עָשָׂה וַיַּעַשׂ מִשְׁפָּט וַיַּצְדֵּק הוּא אֶת־נַפְשׁוֹ יַחִיהָ: וְכִד יִתּוּב
 רְשִׁיעָא. מִחֻבּוּהִי, דְּעֵבֵד. וַיַּעֲבִיד דִּין דְּקִשׁוּט, וְזָכוּ. הוּא, יֵת נַפְשִׁיהּ יְקִיִּים:
 לֹא וַיִּרְאָה (כ' וישוב) וַיֵּשֶׁב מִכָּל־פְּשָׁעֵיו אֲשֶׁר עָשָׂה חַיּוֹ יַחִיהָ
 לֹא יָמוּת: וְחֻזָּא וְתָב. מִכָּל חֻבּוּהִי, דְּעֵבֵד. מִיָּחָא יִיחִי, לֹא יָמוּת:
 לֵב וַאֲמָרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְכַן דְּרַךְ אֲדָנִי הַדְּרָכִי לֹא
 יִתְכַנּוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלֹא דְרָכִיכֶם לֹא יִתְכַן: וַאֲמָרוּ, בֵּית
 יִשְׂרָאֵל. לֹא מִפְּרָשָׁן לְנָא, אֹרְחַת טוֹבָא דִּי. הָאֹרְחַת טוֹבִי. לֹא מִפְּרָשָׁן
 לְכוּן, בֵּית יִשְׂרָאֵל. הֲלֹא אֹרְחַתְכוֹן דִּילְכוּן, לֹא תִקְנֹן: לֵב לְכוּן אִישׁ
 כְּדָרְכוֹ אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדָנִי יְהוָה שׁוּבוּ
 וְהָשִׁיבוּ מִכָּל־פְּשָׁעֵיכֶם וְלֹא־יְהִיֶה לָכֶם לְמַכְשׁוֹל עֹן:
 בְּבִין אָנֹשׁ פְּאֹרְחַתִּיהּ. אֶתְפָּרַע מִנְכוּן, בֵּית יִשְׂרָאֵל. אָמַר, יי אֱלֹהִים.
 תּוּבוּ לְפִלְחָנִי וְאֶעֱדוּ מִנְכוּן, פִּלְחָן טַעֲוֹתְכוֹן. וְלֹא יְהִי לְכוּן. לְתַקְלַת,
 חוּבִין: לֵב הַשְּׁלִיכוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיכֶם אֲשֶׁר
 פְּשַׁעְתֶּם בָּם וַעֲשׂוּ לָכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה וְלִמָּה
 תָּמְתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל: אֲרַחֲקוּ מִנְכוּן. יֵת כָּל מַרְדִּיכוּן, דְּחַבְתוֹן בְּהוּן.
 וַעֲבִידוּ לְכוּן. לֵב דְּחוּל, וְרוּחַ דְּחָלָא. וְלִמָּה תָּמוּתוֹן, בֵּית יִשְׂרָאֵל: לֵב כִּי
 לֹא אַחֲפִץ בְּמוֹת הַמֵּת נְאֻם אֲדָנִי יְהוָה וְהָשִׁיבוּ וְחַיּוּ: אֲרִי
 לֹא רַעֲיָנָא, בְּמוֹתָא דְּחִיב לְמַמַּת. אָמַר, יי אֱלֹהִים. תּוּבוּ לְפִלְחָנִי,
 וְאֶתְקִימוּ:

(גְּאֵלָנוּ יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל):

(פְּרַקְנָא. יי עֲבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ. קְדִישָׁא, דִּישְׂרָאֵל):

עַל דָּא יִתְבְּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. דִּי לְעִילָא, חַיָּא וְקִימָא. מְבָרַךְ הוּא לְעַלְמ, וְלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא:

זֶלְק הַדְּקִדּוּק: לָכֶם. תְּבִיר: לְמַכְשׁוֹל. טַפְחָא: